

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

RÜZGAR - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:59246/00)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

4 MAYIS 2006

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan 59246/00 başvuru no'lu davanın nedeni, Türk vatandaşı Zeki Rüzgar'ın (Başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) 8 Temmuz 1999 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuran, Ankara Barosu avukatlarından S. Kozağaçlı, B. Vangölü, B. Aşçı, M. Narin, S. Ceylan ve E. Paydak tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

1966 doğumlu başvuran, Ankara'da ikamet etmektedir.

Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler, 8 Ocak 1999 günü saat 15:30'da başvurana ait avukatlık bürosunu aramışlardır. Daha sonra saat 17:30'da, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Başsavcısı ve başvuranın hazır bulunduğu sırada evini aramışlardır.

Aynı gün başvuran, Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alınmış ve daha sonra yasadışı DHKP/C'ye (*Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi*) mensup olmaktan hakkında inceleme başlatılmıştır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, 11 Ocak 1999 tarihinde 4229 sayılı Kanun tarafından değiştirildiği şekliyle 2845 sayılı Kanun'un 1682 maddesi hükümlerine dayanarak, başvuranın gözaltı süresini 13 Ocak 1999 tarihine kadar uzatmıştır. Bu uzatma kararında, başvuranın yakalandığı ve gözaltına alındığı tarih olarak 9 Ocak 1999 tarihi belirtilmektedir.

Başvuran, 13 Ocak 1999 tarihinde, Ankara DGM yedek hakimine sevk edilmiştir. DGM hakimi, başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, başvuranı ve diğer iki sanığı suç örgütüne mensup olmakla suçlayarak, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 1681 maddesi gereğince mahkum edilmesini istemiştir.

DGM, 17 Haziran 1999 tarihinde başvuranın serbest bırakılması kararı vermiştir.

DGM, 30 Aralık 1999 tarihinde başvuranı yasadışı örgüte mensup olmaktan suçlu bulmuş ve TCK'nın 1682 ve 3713 sayılı Kanun'un 5. maddeleri gereğince on beş yıl hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvuran 4 Ekim 2000 tarihinde temyize gitmiştir.

Yargıtay, 26 Ekim 2000 tarihinde temyiz başvurusunu kabul ederek, ilk derece mahkemesi kararını bozmuş ve dava dosyasını geri göndermiştir.

Ceza Muhakemeleri Kanunu'ndaki (CMUK) değişiklik ve DGM'lerin kaldırılmasını öngören 5190 sayılı Kanun, 16 Haziran 2004 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun, DGM'lerin yerini, yetkileri Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenecek olan Ağır Ceza Mahkemeleri'nin almasını öngörmektedir.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, 2 Temmuz 2004 tarihinde, sekiz bölgede on sekiz Ağır Ceza Mahkemesi kurulması kararı vermiştir. Böylelikle Kurul, Ankara'da bulunan

iki DGM yerine bir Ağır Ceza Mahkemesi kurulması kararı almış ve Mahkeme'nin yanısıra burada görev yapacak hakim ve savcılarının yetkilerini belirlemiştir.

Dava, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi önünde askıdadır.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 5§1 VE 3 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, 8 Ocak 1999 tarihinden 13 Ocak 1999 tarihine kadar özgürlüğünden mahrum bırakılmasının, AİHS'nin 5§1 ve 3 maddesini ihlal ettiğini iddia etmektedir.

Başvuran, gözaltı süresini 13 Ocak 1999 tarihine kadar uzatan 11 Ocak 1999 tarihli Cumhuriyet Başsavcılığı kararının, hakim kararı olmaksızın iç hukuk kurallarını ihlal ederek gözaltı süresini dört günün üzerine çıkardığından dolayı meşru olmadığını savunmaktadır. Ayrıca başvuran, 8 Ocak 1999 günü 15:30'da (yaklaşık olarak) başlayan ve 13 Ocak 1999 tarihinde saat 14'de sona eren, yani yaklaşık beş gün olan gözaltı süresinden şikayetçi olmaktadır.

Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir.

A. Kabuledilebilirlik Hakkında

AİHM, şikayetlerin AİHS'nin 35§3 maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı tespitinde bulunarak, kabuledilemez bulunması için başka hiçbir gerekçe bulunmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla şikayetleri kabuledilebilir ilan etmek uygun olacaktır.

B. Esas Hakkında

1. AİHS'nin 5§1 –c maddesine göre yapılan şikayet hakkında

Hükümet, başvuranın gözaltında tutulmasının olayların meydana geldiği dönemdeki kanun hükümlerine uygun olduğunu savunmaktadır. Başvuran 8 Ocak 1999 tarihinde saat 16:30'da yakalanmış ve gözaltı süresinin uzatılmasında, öngörülen yasal süre geçilmemiştir. Süre uzatımı yasal yollardan ve yetkili DGM hakimi kararıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca başvuran verilen uzatma kararına itiraz edebilirdi, ancak bunu yapmamıştır.

Başvuran, bu açıklamalara itiraz etmekte ve Cumhuriyet Başsavcılığı'nın adli karar olmaksızın alabileceğini iddia ettiği gözaltı süresinin uzatılması kararını alarak yetki ve görevlerini aştığını savunmaktadır. Böylece başvuran, makul süre zarfında hakim önüne çıkarılmadığına kanaat getirmektedir.

AİHM, “yasal yolların” izlenmesi de dahil olmak üzere, tutukluk halinin “meşruluğu” konusunda, AİHS'nin esas olarak ulusal mevzuata göndermede bulunduğunu ve usul ile birlikte esasa ilişkin kuralların da gözlemlenmesi zorunluluğuna da yer verdiğini hatırlatmaktadır. Ancak bunun yanısıra AİHS, her türlü özgürlükten yoksun bırakmanın, keyfiyete karşı kişinin korunması olan 5. maddenin amacına uygun olmasını gerekli kılmaktadır (Bkz. *Wassink-Hollanda*, 27 Eylül 1990 tarihli karar).

Bu durumda başvuran, 8 Ocak 1999 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır. AİHM, dosyadaki belgelerden Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, 11 Ocak 1999 günü bu gözaltı süresinin, başvuranın DGM yedek hakimi önüne çıkarıldığı 13 Ocak 1999 tarihine kadar uzatılması kararı aldığını tespit etmektedir. Gözaltı süresinin uzatılması kararı, 2845 sayılı Kanunu'nun 16§1 maddesi hükümleri uyarınca alınmıştır.

Bu bağlamda AİHM, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan kanun hükümleri gereğince, DGM'lerin yetki alanına giren müşterek suç gerekçesiyle kovuşturulan bir sanığın gözaltı süresinin, Cumhuriyet Başsavcılığı kararıyla dört güne çıkarılabileceğini tespit etmektedir. Soruşturmada duyulacak ihtiyaçlara göre bu süre, Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi üzerine ve hakim kararıyla yedi güne çıkarılabilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı yetkisi dahilinde ve hukuki karar olmaksızın başvuranın gözaltı süresini dört günün üzerinde uzatmıştır. Bu nedenle dava konusu gözaltının yasal kurallara riayet edilerek gerçekleştirildiği düşünülemez (*Zeynep Avcı-Türkiye*, no: 37021/97).

Dolayısıyla AİHS'nin 5§1 –c maddesi ihlal edilmiştir.

2. AİHS'nin 5§3 maddesine göre yapılan şikayet hakkında

Hükümet, başvuranın hemen hakim önüne çıkarıldığına ve dava konusu gözaltı süresinin Anayasa'ya, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan mevzuata ve AİHM içtihadına uygun olduğuna kanidir (*Karakurt-Türkiye*, no: 45718/99, 20 Eylül 2005). Buna ek olarak, yetkili makamlar, yargılamanın takip edilmesinde gerekli her türlü özeni göstermişlerdir.

Başvuran bu açıklamalara itiraz etmektedir.

Bu durumda, dava konusu gözaltı 8 Ocak 1999 tarihinde başlamış ve 13 Ocak 1999 tarihinde, yani başvuranın tutuklanmasıyla beş gün sonra sona ermiştir.

Oysa AİHM, *Brogan ve diğerleri-Birleşik Krallık* (29 Kasım 1988 tarihli karar) kararında, adli müdahale olmaksızın dört gün altı saatlik gözaltı süresinin, teröre karşı toplumu koruma amaçlı olsa da, 5§3 maddesinde belirlenen kesin zaman sınırlarını aştığına karar vermiştir.

Dolayısıyla AİHS'nin 5§3 maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran, aleyhinde başlatılan cezai yargılamanın ulusal mahkemeler önünde askıda olduğundan dolayı rakamını belirtmediği bir maddi zarara uğradığını savunmaktadır. Ayrıca başvuran, uğradığı manevi zarar için 50.000 Euro istemektedir.

Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir.

AIHM, hakkaniyete uygun olarak manevi zarar adı altında başvurana 2.000 Euro ödenmesinin uygun olacağına kanaat getirmektedir.

B. Masraf ve Harcamalar

AIHM içtihadına göre, bir başvurana masraf ve harcamalar ancak, gerçekliği, gerekliliği ve makul oranda oldukları ortaya konulduğu sürece ödenir. Bu davada AIHM, elinde bulunan unsurları ve yukarıda belirtilen kriterleri gözönüne alarak AIHM önündeki yargılama için 1.000 Euro'nun başvurana ödenmesinin makul olduğuna kanaat getirmektedir.

C. Gecikme Faizi

AIHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AIHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun geri kalan kısmının *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AIHS'nin 5§1 –c maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AIHS'nin 5§3 maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. a) Bu kararın, AIHS'nin 44§2 maddesine göre kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet'in başvurana, manevi tazminat için 2.000 Euro (iki bin) ve masraf ve harcamalar için 1.000 Euro'yu (bin) miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak *ödemesine*;
- b) Belirtilen süre bitiminden ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için, yukarıda belirtilen tutarlara, Avrupa Merkez Bankası'nın kredi faiz oranına yüzde üç puan eklenmek suretiyle gecikme faizi *uygulanmasına*;
5. Hakkaniyete uygun tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve 4 Mayıs 2006 tarihinde, İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.